

Vasikoiden terveydentilan arviointi

Oheinen valokuvakooste on koottu osana **Tuottava pohjalainen naudanlihantuotanto -hanketta**.

Kuvakoostetta voidaan käyttää nautatiloilla apuna esimerkiksi uusien työntekijöiden perehdytystilanteissa tai eläimillä esiintyvien sairauksien tunnistamiseen. Kuvakoosteessa on esitetty eri tyyppisiä ja eriasteisia sairauden oireita sekä muita vasikan ominaisuuksia, joihin hoitajan kannattaa kiinnittää huomiota eläinten kanssa työskennellessään.

Kuvakooste käsittää seuraavat aihealueet:

- Iho ja karvapeite
- Napa
- Korvat
- Paiseet ja patit kehossa
- Silmät
- Ruumiinrakenne
- Sierainvuoto
- Poikkeava käyttäytyminen
- Jalat
- Nivelet
- Pään ja korvien virheasennot
- Sorkat
- Vasikan yleisolemus
- Lanta
- Ripuli

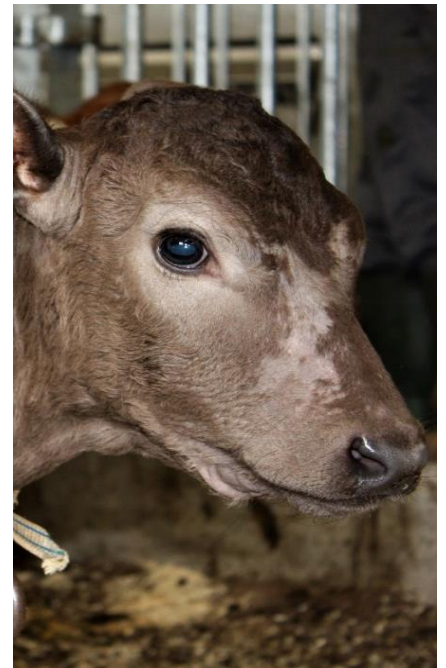
Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Luke
LUONNONVARAKESKUS

Iho ja karvapeite

Muutokset naudon karvapeitteessä voivat kertoa esimerkiksi ihosairauksista, ruokinnan ja kuivituksen onnistumisesta, riittämättömästä rehun saannista tai ravintoainepuutoksista.

ONGELMA OLOSUHTEISSA.

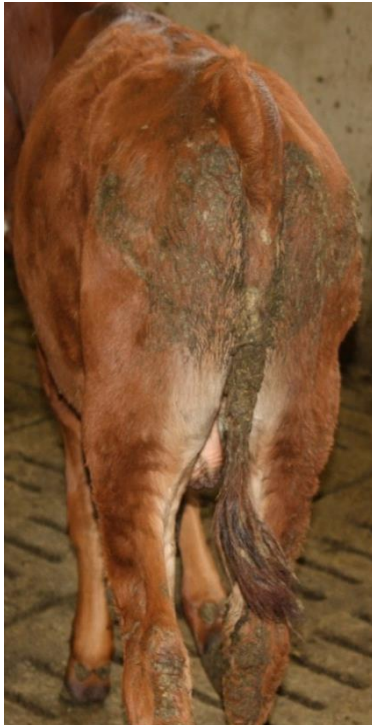
Riittämätön kuivitus ja makaaminen virtsassa ovat yleinen syy mahanalustan ja reisien karvanlähtöön.

IHOSAIRAUUS.

Pälvisilsa aiheuttaa eläimelle ihomuutoksia ja kutinaa. Pälvisilsa on zoonoosi, eli se voi tarttua myös ihmiseen.

PUUTOS.

Esimerkiksi juomarehun aiheuttama allerginen reaktio tai puutos vitamiineista tai hivenaineista voivat aiheuttaa naudalla karvanlähtöä.

ULKOLOISET.

Kuvan vasikalla on väiveitä.

LANTAISUUS.

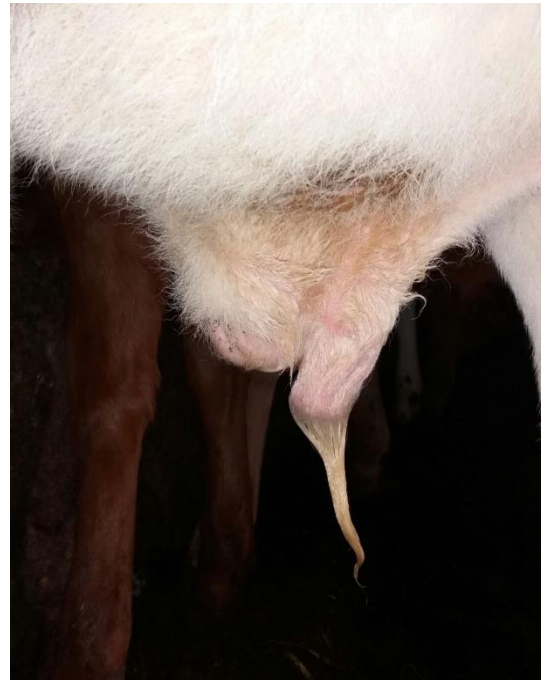
Ripuli tai makuupaikan lantaisuus sotkevat turkin.

TERVE HYVÄKUNTOINEN VASIKKA.

Karvapeite on kiiltävä, yhtenäinen ja puhdas. Ei merkkejä ulkoloisista.

Napa

Napatulehdusten tunnistaminen sekä havaittujen tulehdusten hoitaminen olosuhteiden mukaan on tärkeää. Tulehtuneesta navasta voi pahimmillaan levitä tulehdus, joka uhkaa koko eläimen yleistilaa. Lievät tulehdukset paranevat hyvissä olosuhteissa usein ilman antibioottilääkitystä.

TYRÄ.

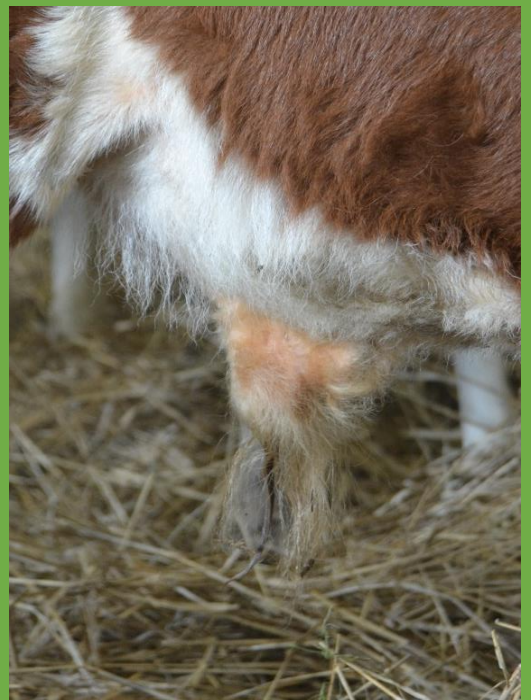
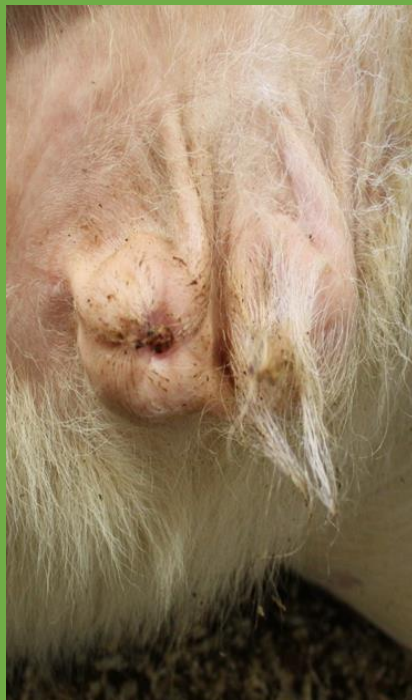
Tyrä tuntuu kokeiltaessa täysin pehmeältä. Tyrää painettaessa se katoaa kokonaan vatsaontelon sisään. Tyrästä ei ole haittaa, jos tyräportti on korkeintaan kahden sormen mentävä.

NAPATULEHDUS.

Tulehtunut napa on kokeiltaessa kova. Lisäksi se voi aristaa, olla lämmin tai vuotaa märkivää eritettä.

NAVAN IMEMINEN (?)

Napa voi olla vanhan vaurion tai sitä imevien vasikoiden vuoksi suuri. Napa ei katoa painettaessa vatsaontelon sisään kuten tyrä tekee.

TERVE NAPA.

Terve napa on sulkeutunut ja tuntuu kosketettaessa kauttaaltaan pehmeälle ja normaalilämpöiselle. Napa ei myöskään puristettaessa vuoda tai arista.

Korvat

Emolehmäkarjoissa on mahdollista, että kylminä vuodenaikoina syntyneiden vasikoiden korvalehdet saattavat palettua. Palettuminen on vaarana pakkasella tapahtuneissa poikimisissa, mikäli emo nuolee innokkaasti vastasyntyneen korvia.

Korvamerkkien väärä kiinnityskohta saattaa puolestaan aiheuttaa korvalehteen tulehduksen.

PAELTUMA KORVALEHDEN REUNOISSA.

Esimerkiksi kovilla pakkasilla pihattoon syntyneen vasikan korvat ovat alttiita paletumisille.

TULEHTUNUT KORVAMERKIN KIINNITYSKOHTA.

Korvamerkin reiästä tulee tulehduseritettä ja korva on usein turvonnut.

VÄÄRIN KIINNITETTY KORVAMERKKI.

Väärin kiinnitetyt korvamerkit voivat aiheuttaa korvan repeämisiä sekä altistaa tulehduksille.

TERVEET KORVAT JA OIKEIN KIINNITETYT MERKIT.

Naudan merkitseminen etäluettavilla korvamerkeillä on nykyään suositeltavaa.

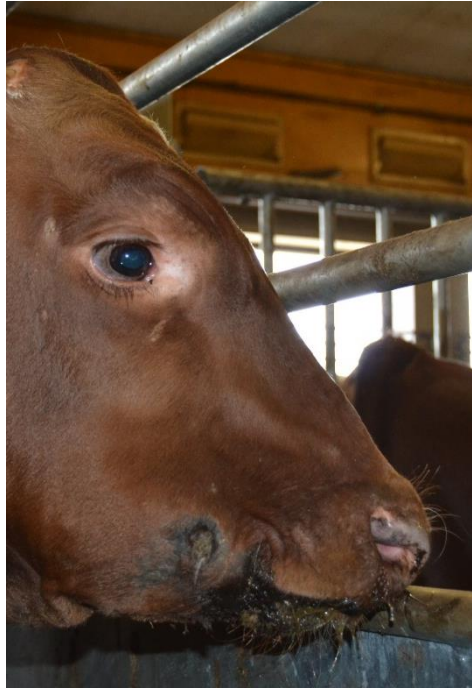
Paiseet ja patit kehossa

Kaikki nautojen paiseet ja patit eivät vaadi hoitoa. Hoito on suositeltavaa, jos patti vaivaa eläintä tai on uhka eläimen kuljetuskelpoisuudelle. Usein hoitoa vaativat neste- ja märkäpatit avataan ja eläin saa tarvittaessa tartuntaa vastaan mikrobilääkekuurin.

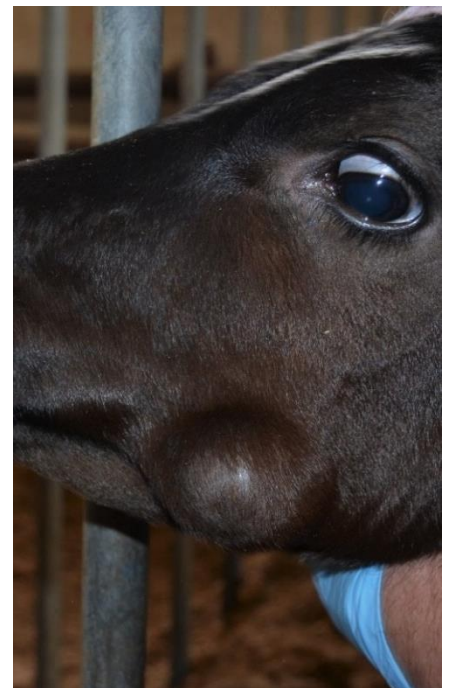
PATTI ETUPOLVESSA.

Raajoissa olevat patit ovat usein seurausta kovan makuupaikan aiheuttamasta hankaamisesta tai huonosta hygieniasta

MÄRKÄÄ ERITTÄVÄ, AVATTU PATTI.

Leukapatit ovat usein saaneet alkunsa hampaiden juuressa olleista *Fusobacterium necrophorum* – tulehduksista. Sama bakteeri aiheuttaa sorkan ajotulehduksia.

LEUKAPAISE.

Leukapaiseet ovat usein saaneet alkunsa hampaiden juuressa olevista *Fusobacterium necrophorum* – tulehduksista.

LÄÄKINNÄSTÄ JOHTUVAT KAULAPATIT.

Tietyt lääkeaineet ovat kudosta ärsyttäviä ja siten saattavat aiheuttaa ihonalaisia paiseita.

KIINTEÄ PATTI.

Pieni kiinteä patti ei vaadi hoitotoimia. Paiseita on syytä hoitaa vasta, kun niistä on haittaa eläimelle.

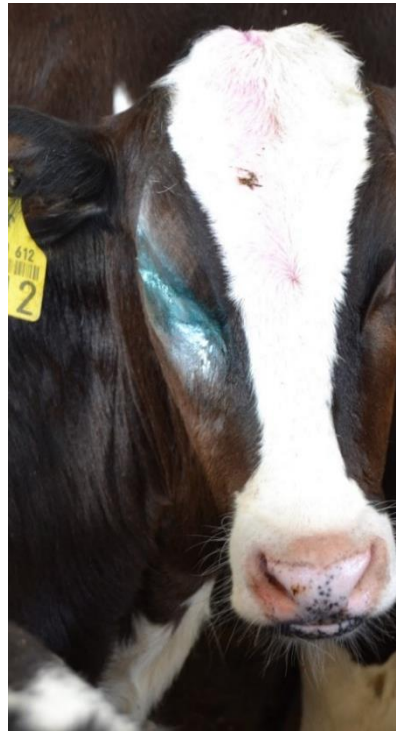
Silmät

Vasikan silmät kertovat paljon eläimen nestetasapainosta. Vähänkin kuopalla olevat silmät viittaavat eläimen kuivumiseen.

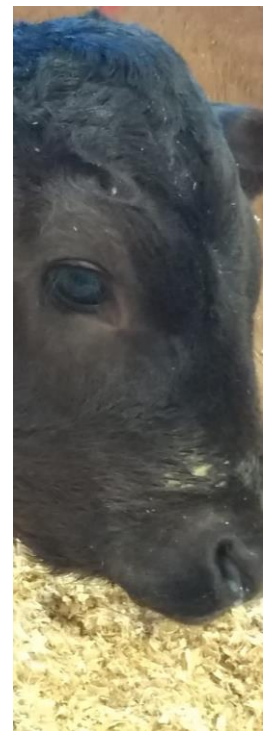
PUHJENNUT SILMÄ (VAS) JA AMPUTOITU SILMÄ (OIK)

Puhjennut silmä on hoidettu amputoimalla.

SILMÄTULEHDUS.

Hengitystie- ja silmätulehdukset voivat aiheuttaa runsasta rähmimistä.

KUIVUNUT VASIKKA.

Silmät ovat kuopalla.

PUNOITTAVAT SILMÄT.

Erilaiset ärsyttävät aineet ja silmätulehdukset voivat aiheuttaa silmien punoitusta.

VUOTAVAT SILMÄT.

Kirkas silmävuoto on usein merkki hengitystieinfektioiden leviämisestä vasikkaryhmässä.

TERVEET SILMÄT.

Kirkkaat silmät. Silmät eivät ole kuopalla eivätkä ne rähmi.

Ruumiinrakenne

Naudan ruumiinrakenne voi olla syntyjään poikkeava. Äkillisiin poikkeamiin tulee kuitenkin reagoida nopeasti.

LYHYT HÄNTÄ.

Synnyynnäinen tai tapaturmasta johtuva ominaisuus.

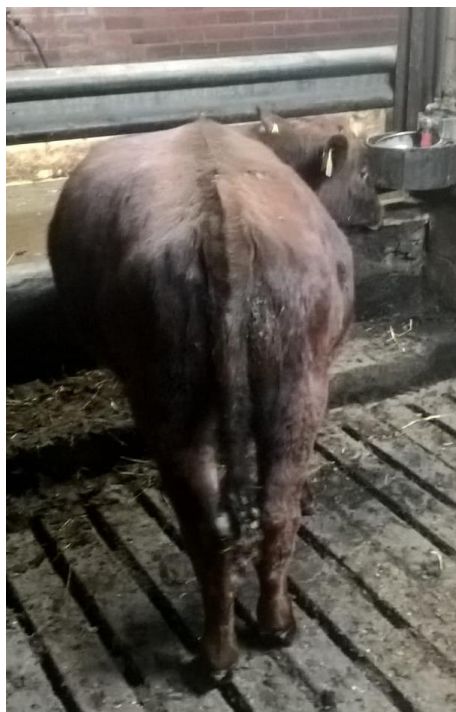
SYNNYNNÄINEN EPÄMUODOSTUMA SELKÄRANGASSA.

Synnyynnäinen ominaisuus, aiheutunut mahdollisesti poikimisen yhteydessä.

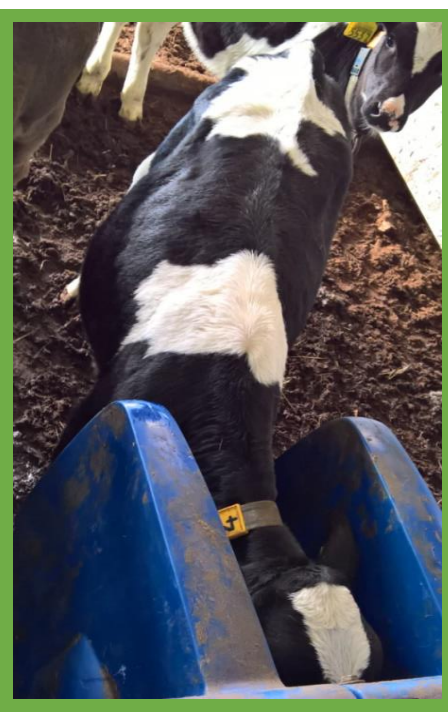
YLENSYÖMINEN.

Vasikan maha on kauttaaltaan pyöristynyt.

PUHALTUNUT NAUTA.

Takaa päin katsottuna eläimen vasen puoli on pullistuneempi. Kaasua on kertynyt eläimen pötsiin. Se tyhjenee usein itsestään, kun eläin röyhtäilee. Joskus tarvitaan cuplatonia ja parafiiniöljyä. Pahoissa tapauksissa pötsi joudutaan tyhjentämään neulalla.

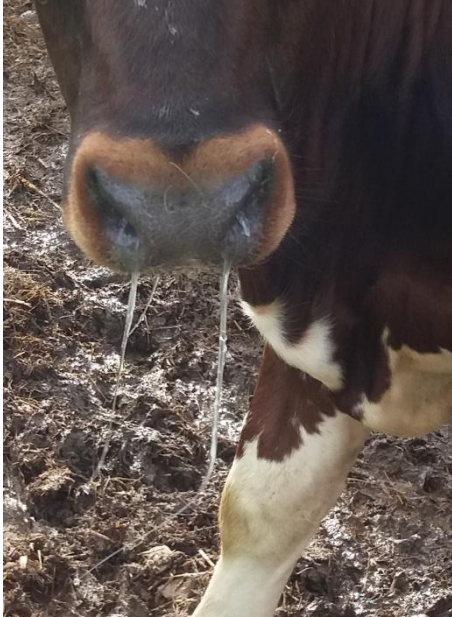

HYVIN SYÖNYT VASIKKA.

Vasikka on hyvin syönyt ja ruumiinrakenteeltaan normaali ja sopusuhtainen.

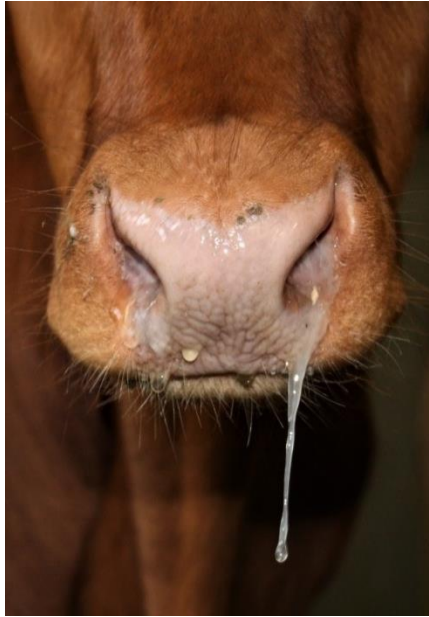
Sierainvuoto

Sierainvuoto on usein merkki hengitystietulehduksista, joten sierainvuodon määrää ja väriä kannattaa tarkkailla. Vähäinen määrä sierainvuotoa on naudoilla tavallista, mutta toistuvaan tai runsaampaan sierainvuotoon kannattaa kiinnittää tarkemmin huomiota. Kirkas vuoto on merkki alkavasta ja usein virusten aiheuttamasta hengitystietulehduksesta. Märkäistä eritettä esiintyy usein, kun hengitystietulehdukset ovat pitkittyneet ja niitä ei ole lääkitty oikeaan aikaan.

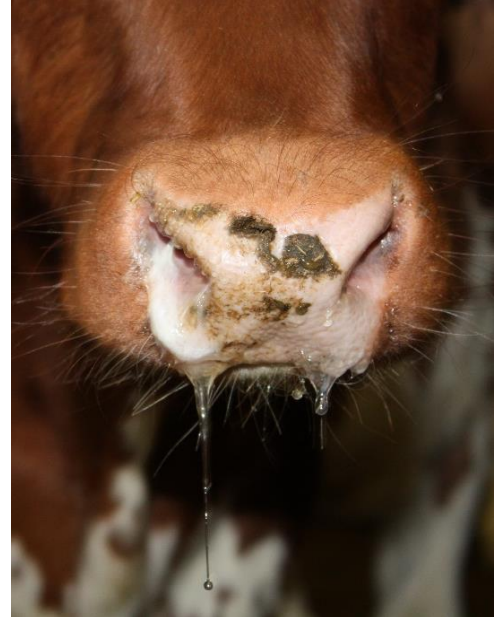
KIRKAS SIERAINVUOTO.

Runsaampi määrä kirkasta sierainvuotoa molemmista sieraimista voi olla merkki voimakkaasta virustartunnasta.

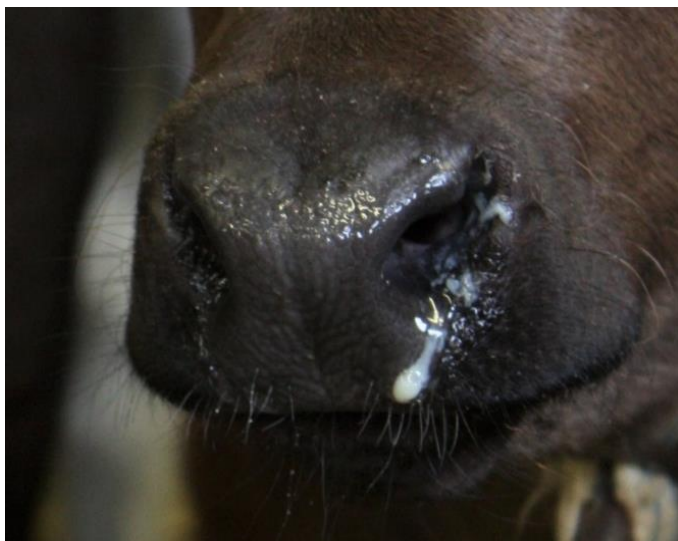
HARMAA SIERAINVUOTO.

Toispuoleinen ja vähäinen määrä harmaata sierainvuotoa. Sierainvuoto muuttuu harmaaksi tartunnan pitkittyessä ja bakteerien vallatessa alaa viruksilta.

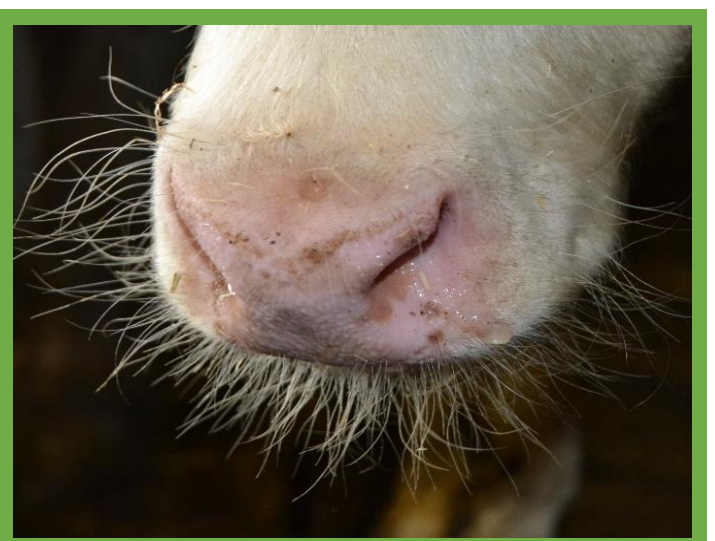
VALKEA SIERAINVUOTO.

Kummassakin sieraimessa havaittava valkea limavuoto. Valkea tai märkäinen sierainvuoto voi olla merkki pitkittyneestä tartunnasta ja hoidon aloituksen viivästymisestä. Huom! Lääkitseminen ei ole aina välttämättä tarpeellista, mikäli vasikka syö hyvin, on virkeä eikä sillä ole kuumetta.

VALKEA SIERAINVUOTO.

Toispuoleinen ja vähäinen valkea sierainvuoto voi olla merkki pitkittyneestä, mahdollisesti vain toisessa nenäontelossa olevasta tartunnasta.

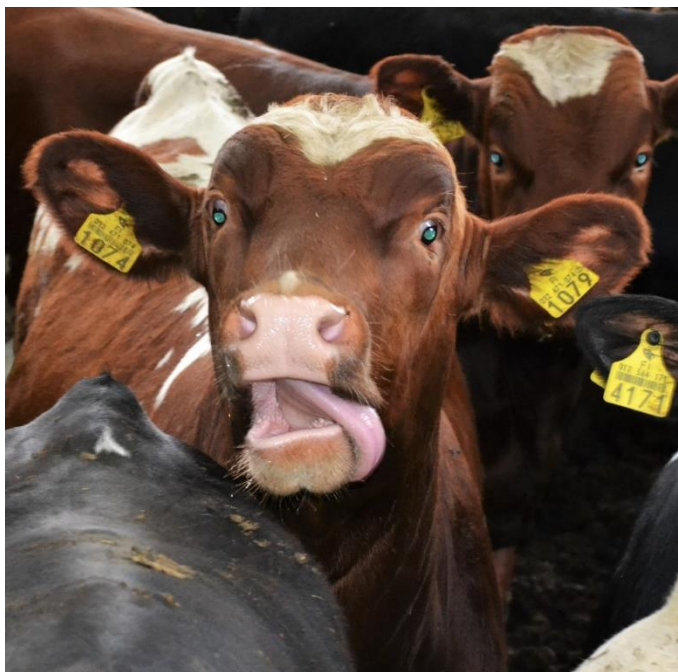

TERVE VASIKA.

Turpa on kostea, mutta sierainvuotoa ei ole havaittavissa.

Poikkeava käyttäytyminen

Muista poikkeava käyttäytyminen on usein oire eläintä häiritsevistä olosuhteista, virheellisestä ruokinnasta tai terveysongelmista. Monet käyttäytymishäiriöt saattavat jäädä pysyviksi, vaikka ne alun perin aiheuttanut tekijä korjattaisiinkin.

VIRHEELLINEN RUOKINTA.

Kielen pyöritys voi johtua esimerkiksi korsirehun puutteesta, liian lyhyestä silpusta tai rehussa olevan kuidun vähydestä, stressistä tai eläimen tylsistymisestä.

ÄKILLINEN MAHAKIPU.

Eläin on rauhaton ja pyrkii toistuvasti makuulle, mutta nousee pian ylös. Vasikka potkii mahanalustaansa. Mahakipuisen eläimen vatsaontelo voi olla joko tasaisesti tai toispuoleisesti täyttynyt.

IMEMISHÄIRIÖT.

Toisten eläinten navan imeminen viittaa rajoitettuun juottoon tai jossain aikaisemmassa vaiheessa esiintyneeseen puutteelliseen juomarehun saantiin.

SORKKAKUUME.

Selkä köyryssä, suurin jaloin seisova eläin on tyypillinen esimerkki sorkkakuumetta sairastavasta eläimestä. Sorkkakuumaisen eläimen kävely on 'töpöttävää'. Oireet johtuvat voimakkaasta kivusta verisorkassa.

Jalat

Etuolvissa ja vuohisissa olevat usein tulehtuneet hiertymät johtuvat useimmiten kovasta makuualustasta.

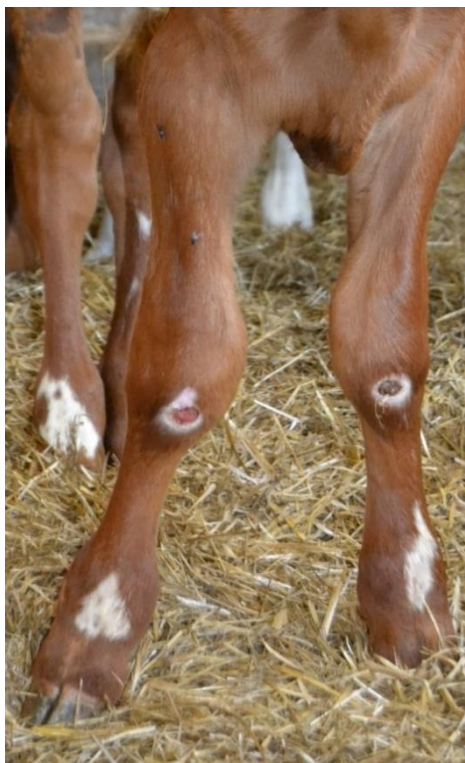

HIERTYMIÄ VUOHISISSA.

Vasikan takajalkoja on hoidettu tapaturman seurauksena.

MAKAAMINEN KOVALLA ALUSTALLA.

Vasikan etupolvet ovat auki ja haavoihin on muodostunut vaaleanpunaista liikakasvua.

OLOSUHTEET.

Makaaminen kovalla alustalla aiheuttaa hiertymiä. Vauriot arpeutuvat ja paranevat mikäli olosuhteet korjaantuvat.

SYNNYNNÄISET VENNOT VUOHISET.

Synnyynnäiset vennot vuohiset (kuvassa) tai kompuralajat korjaantuvat usein normaaliksi kuukaudessa-parissa. Jalkojen lastoittaminen oikeaan asentoon nopeuttaa paranemista, jos siteet saadaan pysymään puhtaina ja kuivina.

Nivelet

Niveltulehdukset aiheuttavat niveliin turvotusta, kuumotusta ja kipua.

TULEHDUS.

Moniniveltulehdus useissa nivelissä samanaikaisesti

TULEHDUS.

Niveltulehdus vasemmassa etujalassa.

TERVEET JALAT.

Nivelet eivät ole turvoksissa eikä ihossa ei ole haavaumia.

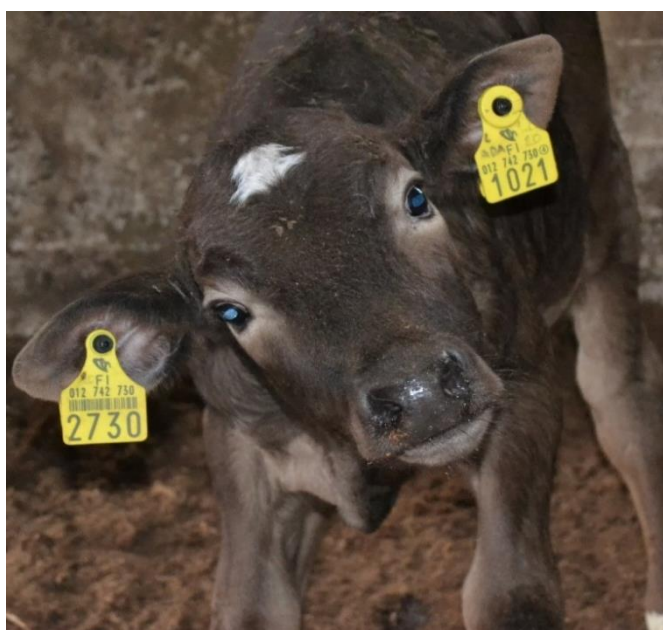
Pään ja korvien asentomuutokset

Korvatulehdukset aiheuttavat tyypillisesti korvien roikottamista. Vasikoiden tasapainoasti vaurioituu ja pää jää vinoon, jos tulehdus vaurioittaa välikorvaa. Korvien roikkuminen ja velttojen lihasten aiheuttaman turvotus silmien yläpuolella johtuvat mahdollisista hermovaurioista. Tällaisia muutoksia esiintyy erityisesti Mykoplasma bovis – tartuntojen yhteydessä, vaikka muutkin sairaudet voivat niitä aiheuttaa.

MOLEMMAT KORVAT ROIKKUVAT, ELÄIN ON VÄSYNYT.

Mycoplasma bovikseen liitetään yleensä roikkuvat korvat, itseensä keskittynyt ja väsynyt olemus sekä kasvohermohalavauksesta johtuva turvotus silmien yläpuolella (vasen kuva). Muita tartunnalle tyypillisiä oireita vasikoilla ovat nivelongelmat, silmä- ja korvatulehdukset sekä huonosti paranevat hengitystietulehdukset. Edellä mainitut oireet voivat viitata myös muihin sairauksiin.

VASIKKA PITÄÄ PÄÄTÄÄN JATKUVASTI KALLELLAAN.

Mycoplasman sairastaneille vasikoille jää toisinaan pitkäaikaiseksi oireeksi kallellaan oleva pää.

TOISPUOLEINEN KORVAN ROIKKUMINEN.

Korvatulehduksesta johtuva korvan toispuoleinen roikkuminen. Korvan asento ei aina palaudu sairauden hoidon jälkeen entiselleen.

Sorkat

Sorkkaterveyttä heikentävät karsinan lantaisuus, kova lattia, tarttuvat sorkkasairaudet, vammat sekä liian tärkkelyspitoinen ruokinta.

LAAJA-ALAINEN TULEHDUS SORKKAN JA VUOHISEN ALUEELLA.

Nämä voivat liittyä sekä sorkkan ajotulehduksiin että muihin tulehtuneisiin vaurioihin.

SORKKAN AJOTULEHDUS.

Vasen sorkka on turvonnut kruununrajan yläpuolelta. Ensioireena on tulehtuneen jalan ravistelu. Eläin saattaa ontua ja sorkkaväli märkiä tai punoittaa.

VASTASYNTYNEEN VASIKAN SORKKA.

Vastasyntyneellä voi olla sorkkan kärjissä valkea irtoava sarveistuppi, jonka tehtävä on suojata emon synnytysteitä teräviltä sorkkan kärjiltä. Sarveistuppi irtoaa itsestään.

TERVE SORKKA.

Sorkka on terve eikä siinä ole tarvetta myöskään sorkkahoidolle.

Vasikan yleisolemus

Terve vasikka on virkku ja reagoi herkästi muiden vasikoiden ja hoitajien liikkeisiin. Poikkeavien vasikoiden ruumiinlämpö on syytä mitata peräaukosta. Se on normaalisti alle 39,5 celsiusastetta. Sairaana vasikan tunnistamisessa huomiota kannattaa kiinnittää:

- Vasikan tapaan hengittää, poikkeako se muista vasikoista? Tihentynyt, pumppaava?
- Käyttäytyykö vasikka kuten muut ryhmässä? Väsynyt, yskivä, hyvin syönyt? Eristäytyykö muista?
- Onko vasikalla kuumetta tai muita sairauden oireita?
- Ovatko nivelet, napa, sorkat ja korvamerkin kiinnityskohdat normaalit ja terveet?
- Onko vasikan karvapeite kiiltävä ja silmät kirkkaat ja hieman ulkonevat? Ei merkkejä kuivumisesta?
- Onko lanta normaalia?

VAISU/HIDAS VASIKKA.

Vasikan olemus voi paljastaa heikentyneen terveydentilan. Kuume on yleinen syy, joka aiheuttaa vasikassa väsymystä ja muista erilleen vetäytymistä, samanaikaisesti voi esiintyä myös muita sairauksia. Jos vasikka ei nouse normaalisti ylös sitä hätisteltäessä, sen kuume on syytä mitata.

NOPEUTUNUT TAI PUMPPAAVA HENGITYS.

Vakavammissa hengitystietulehduksissa vasikoiden hengitys on nopeutunutta, korostunutta ja pumppaavaa. Se viittaa usein RS-virukseen, Mannheimia haemolytica -tartuntaan tai johonkin muuhun suuria keuhkomuutoksia aiheuttaneeseen tapaukseen.

SYÖMÄTÖN VASIKKA.

Kaikki vasikat eivät opi heti syömään itsenäisesti esimerkiksi tutista. Tällaisten eläinten ravinnonsaantiin tulee panostaa tavanomaista enemmän. Lyhytaikainen syömättömyys näkyy pikkuvasikalla kylkiluiden korostuneena esille tulona. Pitkän aikaa syömättä olleet vasikat laihtuvat, kuivuvat, niiden lihakset katoavat näkyvistä ja kaikki luut tulevat korostetusti esille.

Lanta

Vasikan lanta on luonnoistaan löysää. Vasikka on ripulilla, jos uloste on tavallistakin vetisempää. Ripulin taustalla on sekä tartunnallisia että ruokinnallisia syitä. Verinen uloste vasikalla on useimmiten merkki hoitoa vaativasta sairaudesta. Vasikan nesteyttäminen on tärkein osa ripulien hoitamisesta. Ulosteen koostumus kertoo myös ruokinnan valkuaisasapainosta, yli 3 kuukautisella naudalla erittäin löysä lanta voi johtua valkuaisyliruokinnasta ja kiinteä lanta valkuaisen vähyydestä.

VERINEN ULOSTE.

Erittäin tumma uloste tai verta lannan joukossa.

VERINEN ULOSTE.

Lannassa on havaittavissa verta.

VETINEN ULOSTE.

Hyvin vetinen ja limainen uloste viittaa suolistosairauksiin, nopeaan ruokinnassa tapahtuneeseen muutokseen tai huonolaatuiseen rehuun.

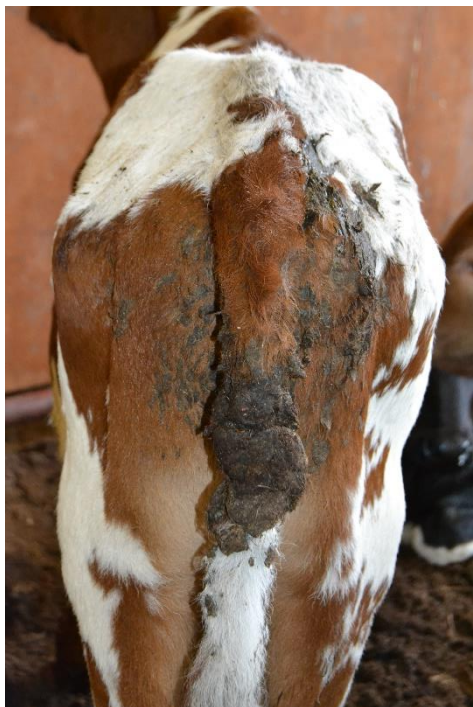

NORMAALI JUOTTOVASIKAN ULOSTE.

Normaali uloste vaihtelee jonkin verran väritään ja koostumukseltaan riippuen siitä mitä vasikka on syönyt, mutta normaali uloste ei koskaan ole limaista tai vesiosa erotu kiinteämmistä osasista.

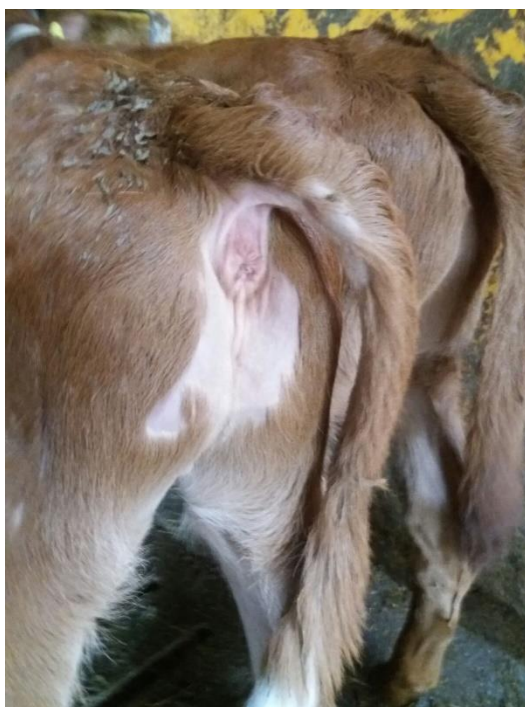
Ripuli

Ripuli on merkki naudan sairaudesta tai ruoansulatusongelmasta, Myös liian suuri kerta-annos maitoa tai virheellinen maidon juottotapa aiheuttavat maidon päätyminen juoksutusmahan sijasta pötsiin. Vasikka tulisi juottaa tutista. Pötsiin päätynyt maito aiheuttaa vasikalle ripulin.

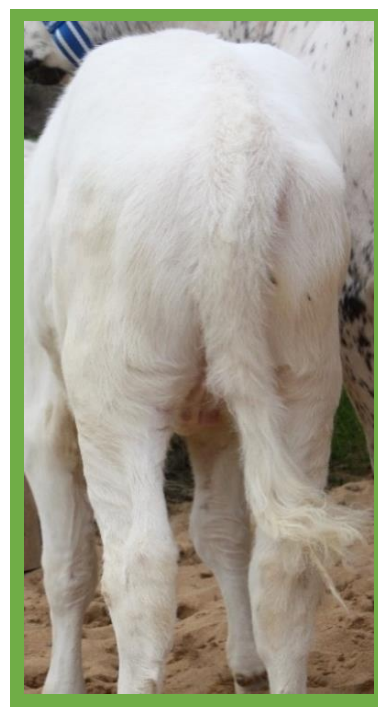
RIPULI.

Kuivunut lanta paljastaa eläimen olleen ripulilla aiemmin.

RIPULI.

Pienempänä sairastettu ripuli on polttanut karvoituksen pois peräaukon ympäriltä.

OPTIMITILANNE.

Ei havaittua ripulia.

